

Mustafa Balbay'ın Seçilen Makalelerinin Metindilbilim Açısından Bir Çözümlemesi

An Analysis of the Mustafa Balbay's Selected Works in terms of Text Linguistics

İlknur KILIÇ*

Öz. Bu çalışmada Mustafa Balbay'ın 18 Şubat 2015 ile 5 Nisan 2015 tarihleri arasında yayınlanan yedi farklı makalesi metin bilimsel bağlamda çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada başlıca şu makaleler metinbilim açısından değerlendirilmiştir: "Bunlarla da İlgilenebilirsiniz!", "Çanakkale Ruhu", "Yaşar Kemal", "Japon Mühendis Enayi mi, En iyi mi?", "Yemen'e Müdahalenin Anlamı", "Arkadaşım Mücadele S-öğüt Ağacı!" Metinlerde yer alan örtük yapılar incelenerek, içinde barındırdıkları çıkarım ve sezdirimler bulunmuş, yapılan çıkarım ve sezdirimlere açıklamalar yapılmıştır. Eksilteli yapılar incelenerek, bu makalelerdeki özne, yüklem, nesne ve tamlayan eksiklikleri örneklenmiştir. Makalelerdeki artgönderimler tespit edilerek, adil kullanımına ile artgönderim, sözcüksel artgönderim, göndergenin yinelenmesi ile artgönderim ve çağrışımsal artgönderim olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir. Çözümlemedeki amaç, metinlerdeki temel konu ve bu temel konuları oluşturan alt konuların tespiti ve metnin görünen, anlaşılabilir kısmına ek olarak derin yapısının yani metinde saklı olan unsurların meydana çıkarılmasıdır. Bunun için, yazarın söylemek istediği ve vermek istediği mesajın derinlemesine irdelenmesi gerekmektedir. Metindilbilimsel çözümleme, kelimelerle ifade edilenden daha fazlasına ulaşmaya yöneliktir. Çalışmada, ayrıca, "Arkadaşım Mücadele" adlı makalenin sıralı düzene bağlı dönüşümleri verilmiştir. Sıralı düzene bağlı dönüşümlülük. Sıralı düzene bağlı dönüşümlülük bir anlatının temel konusunun yanı sıra içinde farklı birbirine bağlı alt dönüşümler de içermesidir. Her anlatıda anlatının kurulu olduğu genel dönüşümler bulunmaktadır. Fakat, başlangıç ve bitiş bölümlerini destekleyen başka dönüşümler de bulunmaktadır. Temel dönüşümleri destekleyen bu alt anlatılar metnin anlamını etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Metindilbilim, makale, metin.

Abstract. In this study, Mustafa Balbay's seven different articles published between February 18, 2015 and April 5, 2015 are analyzed. The following articles in the study were evaluated in terms of text linguistics: "Canakkale Spirit", "Yasar Kemal", "Japanese Engineer, The Fool or The Best?", "Meaning of Intervention to Yemen" Willow Tree and My Friend Struggle". The implicit structures in the texts were examined, and the inferences and implications included in the articles were found, and explanations were made on the inferences and implications. The subject, predicate, object and complement deficiencies in these articles were exemplified by examining the anaphoric references. The anaphoric references in the texts have been identified and examined under four headings: Pronoun anaphors, lexical anaphors, anaphors as the repetition of the reference and associative anaphors. The purpose of the analysis is not only to determine the main subjects in the texts and the subdivisions that constitute these basic subjects, but also to determine the elements of the deep structures. For his reason, the message that the author wants to say and wants to give must be examined thoroughly. Textual analysis aims to go beyond what the words imply. Also in the study, the transformations based on conjunctive ordering in the article "My Friend Struggle" is given. Transformations based on conjunctive ordering involve not only the basic concepts of a narrative, but also the various interconnected sub-transformations. In every narrative, there are general transformations in which the narrative is established. However, there are other transformations that support the beginning and ending sections. These subdivisions supporting the basic transformations affect the general meaning of the text.

Anahtar Kelimeler: Text linguistics, article, text.

Toplumsal Mesaj. Bu çalışmada Mustafa Balbay'ın 18 Şubat 2015 ile 5 Nisan 2015 tarihleri arasında yayınlanan yedi farklı makalesi metin bilimsel bağlamda çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada başlıca şu makaleler metinbilim açısından değerlendirilmiştir: "Bunlarla da İlgilenebilirsiniz!", "Çanakkale Ruhu", "Yaşar Kemal", "Japon Mühendis Enayi mi, En iyi mi?", "Yemen'e Müdahalenin Anlamı", "Arkadaşım Mücadele S-öğüt Ağacı!" Metinlerde yer alan örtük yapılar incelenerek, içinde barındırdıkları çıkarım ve sezdirimler bulunmuş, yapılan çıkarım ve sezdirimlere açıklamalar yapılmıştır.

Public Interest Statement.

In this study, Mustafa Balbay's seven different articles published between February 18, 2015 and April 5, 2015 are analyzed. The following articles in the study were evaluated in terms of text linguistics: "Canakkale Spirit", "Yasar Kemal", "Japanese Engineer, The Fool or The Best?", "Meaning of Intervention to Yemen" Willow Tree and My Friend Struggle".

* Öğr. Gör., Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı., ilknurkilic@sakarya.edu.tr

1. GİRİŞ

Dilbilgisinde tümce, “Bir hüküm, bir düşünce, bir duygu vb. ifade etmek üzere çekimli bir fiile veya sonuca cevher fiili getirilen bir isimle kullanılan kelimeler dizisi” (Topaloğlu, 1989: 48) olarak tanımlanmaktadır. Hengirmen (1999) tümceyi “bir bilgiyi, isteği, koşulu başka sözcüklerle yapısal bağlantılar kurmadan aktaran sözcük dizilişi” olarak tanımlamıştır.

Metin gerek edebiyat gerekse de dilbilim alanlarında sıklıkla karşılan ve hakkında birçok tanımlamalar yapılan bir kavramdır. İletişimsel bir ürün olmanın yanında cümlelerin basit, rastgele ve ardışık olarak sıralanmasıyla oluşturulan basit bir yapı değildir. Metin, insan dilinin en üst düzey birimi, bilinçli olarak oluşturulmuş cümleler ve sözcükler grubu, bağdaşık ve tutarlı bir dilsel düzenleme, kısaca bir bildirişim aracıdır. Bu sebeple de görünenden ötesine bakılması gereken bir kavramdır. “Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür”. (Günay, 2007: 44) Bu durumda, bildirim değeri taşımayan yazılı ya da sözlü belge metin değildir. “Metin, bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekstir” (Türkçe Sözlük, 2005: 1382). Gökçe (2014) metin sözcüğünün Latince “textus” sözcüğünden gelmekte olduğunu belirtmiş ve “dokuma” anlamına geldiğini söylemiştir. Bir kumaşın yüzlerce ipin art arda, yan yana gelmesiyle oluşması gibi, metnin de yazarının pek çok ögeyi birbirine eklemesiyle oluştuğu, bir dokuma sürecinin sonunda ortaya çıktığı söylenmektedir.

Akbayır (2004) metni tanımlamakta bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, durumsallık, bilgesellik ve metinler arası ilişkiler gibi çeşitli ölçütlerden yararlanmıştır. “Dilsel açıdan metin, birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünlükler oluşturan tümceler dizisidir” (Günay, 2007: 44). Metin-tümce arasındaki en belirgin fark ise metnin kendine özgü bir bütünden oluşmasıdır. Her ne kadar tümce tek başına bir yargı, iş, oluş ve hareket bildirirse de bütüncül bir yaklaşımla bakıldığında düşüncelerin tam anlamıyla aktarılmasında eksik kalmaktadır. Bu nedenle, dile anlamın kayba uğramaması için dilsel üst yapıların değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, metin durağan değildir; aksine devingendir (Günay, 2007). Metin yazarın oluşturduğu bir ürün ve aynı zamanda okuyucusunun ona yüklediği anlam bakımından süreç özelliği taşımaktadır. Metni araştıran bilim ise metinbilim olarak adlandırılmaktadır. Metindilbilim, metnin örgütlenmiş biçimin, onun bünyesinde yer alan toplumsal, düşünsel, imgesel ve diğer yapıların incelenmesini kapsar (Günay, 2007). Metindilbilimi, tümce üstü bir yaklaşımla dili oluşturan üst yapıları bütüncül olarak yorumlar.

20. yüzyılda Ferdinand de Saussure ile kendisini gösteren dilbilim, 1960'lı yıllarla birlikte metindilbilim alanına yönelmiş ve bu alanda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Öncelikle dilbilimden yola çıkılarak metindilbilimin ilkeleri belirlenmiştir. Metin çözümlemede tümcenin tek başına yeterli olmadığı görülmüş ve metin çözümlemede bu ilkeler temel alınmaya başlanmıştır.

Metindilbilimi teriminin ise yapılan araştırmalara göre ilk defa Coseriu tarafından 1955 yılında kullanıldığı; Türkiye’de ise bu terimin son 15-20 yılda önemli bir araştırma ve inceleme alanı olma yolunda olduğu belirtilmektedir (Özkan, 2004: 168). Buna göre metindilbilim, sözlü ve yazılı metinlerin dil bilimsel ve anlamsal yapılarıyla iletişimsel boyutunu ele alan; başka deyişle metinlerin üretilme ve anlamlandırılmasındaki düzenlilikleri saptamaya çalışan bir alandır (Oraliş ve Ozil, 1992). Bu bağlamda metindilbilim bir metni bağdaşıklık, büyük yapı, üst yapı gibi unsurları göz önüne alarak incelemeye yönelmiş ve metni oluşturan bu ögeler ile bu ögeler arasındaki ilişkileri inceleyen bilim olarak tanımlanmaktadır.

Dilbilimin olduğu gibi metindilbilimin de belli bir amacı vardır. Balcı (2006: 192) metindilbilimin amacını; metinlerin yapılarını, yani dil bilimsel ve içeriksel kurgulanış biçimlerini ve bildirişimsel işlevlerini ortaya çıkarmak ve uygulamalı örneklerle göstermek olduğu şeklinde açıklamaktadır. Böylece metindilbilim, metin oluşturmanın genel koşullarını ve kurallarını betimleyerek bunların metnin anlaşılması için taşıdığı önemi açıklamaya çalışmaktadır.

Metindilbilim bir metni özellikleri açısından sınıflandırır. Metnin içinde bulunan dil bilimsel ve içeriksel kurgulanış biçimleri incelenir. Çeşitli uzunluklarda bulunabilen sözlü ya da yazılı ifadeler

tutarlılık ve bağdaşıklık ölçütlerine uygun ise metin olarak kabul edilir. Bağdaşıklık bir metnin sözel yapısı ile ilgiliyken tutarlılık bu sözel yapının öğeleri arasındaki anlamsal bağları ifade etmektedir. Bağdaşıklık bir metinde gönderimler ve diğer dilsel yapılarla sağlanır (Özkan, 2004). Yeni bir dil öğrenirken metnin içindeki, yani bağlamsal boyuttaki anlam önem kazanmaktadır. İletilerin doğru yorumlanabilmesi için metindilbilimsel çalışma gereklidir. Ancak metnin tümünün incelenmesi ile doğru anlamının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Sezdirimler yazarların bilgiyi aktarmakta kullandığı birçok yöntemden biridir. Yazar, bir bilgiyi açık olarak okuyucuya aktarabilir. Ancak, yazarlar kimi zaman ise bilgiyi örtük biçimde, ön varsayımsal olarak ya da sezdirimsel olarak aktarmayı tercih edebilir (Günay, 2007). Bir paragrafta bazı bilgiler açık olarak verilmeyip, dolaylı yolla verilebilir. Sezdirim, yazarın okuyucuya vermiş olduklarından çıkarımlar yaparak bilgiye ulaşmasıyla gerçekleşir. Sezdirim: "bir bağlam ya da sözceleme durumunda verilen bilgilerden çıkarım yoluyla ulaşılacak bir bilgiyi belirtir" (Günay, 2007: 86). Sezdirim, okuyucunun mantıksal bir akıl yürütme yoluyla bilgiye ulaşmasını gerektirir. Dolaylı yolla anlatımı tercih eden yazar, anlatı bakımından her şeyi yüzeysel yapıda vermekten kaçınabilir. Bu nedenle, yazarlar örtük yapılardan yararlanmaktadır. Sezdirim, yazarın dil kullanma becerisi ile doğru orantılıdır.

Çıkarımlar, verici tarafından iletilen bir bildirden, alıcının çıkarabileceği anlamları ifade etmektedir. Bir bilgi sezdirim olarak metne yazar tarafından yerleştirilmiştir. Çıkarıma olarak bu bilgi okuyucuya veya alıcı tarafından algılanır. Kısacası, çıkarıma, söylememiş veya belirtilmemiş olanı sezme olarak da tanımlanmaktadır. Çıkarıma, akıl yürütme işidir (Günay, 2007: 87). Okuyucu, metinde açıkça verilmiş bilgiden, kültürel alt yapısından ve sahip olduğu ansiklopedik bilgilerden yola çıkarak, söylenmemiş yeni bilgiyi çıkarır. Yazar, okuyucunun bildiğini varsaydığı bilgiler için detaylı açıklamalar yapmaz. Bu türden bilgi okuyucu ya da alıcının belleğinde bulunduğu varsayılan bilgidir. Çıkarıma yapabilme yaş, kültür düzeyi, cinsiyet, eğitim, ruhsal durum gibi bireysel farklılıklardan etkilenebileceği gibi toplumsal gerçeklerden de etkilenebilmektedir. Bireyin bilgi birikimi, alıcı ve vericinin uyumu önemlidir.

Bir metin okuyucuya ulaştığında, bazı boşlukların okuyucu tarafından doldurulması gerekmektedir. Okuyucunun geçmişten getirdiği bilgi birikimi ve diğer metinlere okuyup yorumlamakta edindiği tecrübe sayesinde bu boşlukları doldurulmaktadır. "Yani çıkarım, örtüklük, üstkural, önvarsayım ve sezdirim gibi durumlar okuyucunun bildiriği algılaması ve anlamlandırması sırasında yaptığı etkinliklerle ilgilidir" (Günay, 2007: 88).

Eksilteli yapı, yazarların metni anlamlandırma sürecinde önemli bir diğer unsurdur. Tümcede bir veya birden çok ögenin silinmesi "eksilti" olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2007). Başka bir deyişle, eksilti, cümlede bazı öğelerin, konuşma dilinde de olduğu gibi, atılmasıdır. Fakat bu silinme ya da atılmada tümcenin bağlam içindeki anlaşılabilirliği etkilenmez. Her dilin kendine özgü birden çok tümceyi, birbirine bağlı olarak veya daha kısa bir şekilde ifade etme biçimi vardır. Eksilteli anlatım yazınsal bir sanattır. Cümlelerin bazı öğeleri söylenmeksizin, tümcede anlam kaybına yol açmadan ifade etme biçimidir. Eksilteli anlatım daha çok konuşma dilinde iletişim için gerekli olmayanın atılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağlam, eksilteli anlamda oldukça önemlidir. Anlatımda eksikliği neden olmaması bağlam yoluyla gerçekleşmektedir.

Eksilteli yapıların kurulmasında iki farklı boyut vardır. Bunlardan birincisi eksilteli yapının anlam kaybına neden olmaması için dil bilimsel açıdan eksiksiz ve hatasız kurulmasının gerekliliğidir. İkinci boyut ise, metnin mantıksal açıdan doğru kurulmuş olması ile ilgilidir. Dilbilgisi boyutunda gereksiz yinelemelerin metni sıkıcılığa yitmesi kaçınılmazdır. Bu yinelemelerin kalkması metne akıcılık kazandırır. Anlamsal boyutta ise metne genel olma özelliği getirir. Atasözleri, özlü sözler ve deyimler bunun en güzel örnekleridir. Kısaca söylenmiş olup, genelgeçerlik ifade ederler.

Eksilteli dil kullanımında, ifade edilmek istenilen duygu veya düşünce kısa bir şekilde verilmektedir. "Eksik kapsama, önceki tümcede açıklanmış bir sözcük ya da sözcük grubunu yeni tümcede yinelememe biçimindeki eksik kullanımı belirler (Günay, 2007: 84). Doğru yerde kullanılan eksilteli anlatım, metnin nitelikli ve özgün olmasını sağlar. Yazar, düşüncesini kısa ve özgün bir şekilde

aktarmıştır. Şiirsel anlatım ve eleştirel yazılarda eksiltili kullanım okuyucuda bir heyecan uyandırmaktadır.

Artgönderim genel metin içerisinde bir şeyin söylenmeyip sonra yeni şeye gönderimde bulunulmasıdır (Günay, 2007: 76). Artgönderim gönderge, metinsel bağdaşıklık ve izleksel gelişme gibi kavramlarla ilgili olup söylem çözümlemesinde sıkça değinilmektedir. Kimi zaman metin içinde adı geçmeyen bir durum ya da nesne, metin içerisinde daha önceden farklı bir ad altında belirtilmiştir. Bu “öngenderim” olarak adlandırılmaktadır. Metinlerde en sık kullanılan artgönderim ve öngönderimler adıl kullanılarak yapılmaktadır. Başka bir şeyin yerine kullanılan sözcükler olan adılar, artgönderim ve öngönderimsel anlatımlarda sıkça yer almaktadır. Türkçede önce bir kavramın ismi verilir, sonra bu ismin yerine metnin ilerleyen kısmında adıl kullanılır.

Artgönderimler metinde bulunuş ve anlamlandırma şekline bağlı olarak ikiye ayrılmaktadır. Belirtik artgönderim önceki tümcede söz edilen adın yinelenmesi, adıl veya belirteç kullanımını kapsamaktadır. Diğer artgönderim ise, örtük artgönderimdir ve genellikle dil dışı bilgilere bağlı olarak oluşturulur. Bu nedenle, örtük artgönderimlerin bağlamdan çıkartılması daha zordur. Örneğin, sınıfta bir öğretmenin olduğunun, öğrencilerin bu öğretmene saygı duyduğunun kişilerin bilgi birikimlerine dayanarak yorumlanmasıdır.

Sıralı düzene bağlı /aşamalı dönüşümlerde “anlatı genel bir dönüşüm üzerine kurulur. Anlatının başlangıç ve bitiş durumları bu genel dönüşümlerle ilgilidir. Fakat okuma sırasında başka dönüşümlerle de karşılaşılır. Bu tür dönüşümler, kendi aralarında bir sıralı düzen yapısı içinde gelişir” (Günay, 2007: 174). Günay’a göre her anlatının kendine özgü, genel anlatıya dayalı temel bir dönüşümü vardır. Ancak aynı anlatıda, genel anlatıyı değişik aşamalarda destekleyen onun anlam oluşumuna etki eden alt anlatılar vardır. Benzer şekilde, bu alt anlatıların da her birinin kendi içinde bir dönüşümü vardır. Dönüşümler, daha küçük düzeyde de bulunabilir. Yani alt anlatı içindeki bir oluntu içinde daha küçük yapı bir başka oluntu daha bulunabilir (Günay, 2007: 174). Başka bir deyişle, anlatı, başlangıç ve bitiş durumları (D ve D’) karşılaştırıldığında ortaya çıkan yeni bir genel dönüşüm üzerine kurulur (d). Ancak, anlatıyı okurken anlatının tümüyle bütünleşen, başka anlatıların anlamını etkileyen diğer dönüşümlere de rastlanır. Bu bütünleşmiş anlatılar kendi içlerinde başka anlatılarla da etkileşim içindedir. Metnin anlamlandırılması bu dönüşümlerin bütünüyle, birbiriyle etkileşim halindeyken değerlendirilmesiyle mümkündür.

Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği ortaya koymak, bir tezi kanıtlamak veya bir düşüncüyü savunmak amacıyla yazılan yazılara “makale” denir. Makalede temel unsur düşüncedir. Makale yazarı, bir konu hakkında görüşlerini inandırıcı bir üslupla kaleme alır. Makalede amaç bir konuyu açıklama, tanıtmaya olabileceği gibi konuya eleştirel bir bakış açısı getirmek, okuyucunun konuya bakış açısını değiştirmek gibi amaçları da bulunabilmektedir. Akademik amaçlı yazılan makaleler daha çok bir konuya açıklık getirmek ve konu hakkında okuyucuyu bilgilendirmek amaçlıdır. Bilimsel bir üslubun benimsendiği akademik makalelerde yazar tarafsız ve tutarlı olmalıdır. Edebi makalelerde ise dili ustalıkla kullanmak esastır. Anlamın dolaylı yollarla verildiği bu makale türünde okuyucunun metni anlamlandırmada görevi büyüktür. Okuyucunun, tümceler üstü bütüncül bir yaklaşımla okuduğuna yeni anlamlar yüklemesi, tümceleri yorumlaması ve metinde verilmeyen boşlukları doldurması gerekmektedir.

2. YÖNTEM

2.1 Evren

Mustafa Balbay’ın yazmış olduğu tüm makaleler evreni temsil etmektedir. Ancak, bu araştırmada Mustafa Balbay’ın 18 Şubat 2015 ile 07 Haziran 2016 “tarihleri arasından seçilmiş dokuz farklı makalesi metindibilimsel açıdan değerlendirilmiştir.

İncelenen makaleler yayınlanma tarihlerine göre şu şekildedir:

1. 18 Şubat 2015 “Bunlarla da İlgilenebilirsiniz!”

2. 18 Mart 2015 "Çanakkale Ruhu"
3. 2 Mart 2015 "Yaşar Kemal"
4. 25 Mart 2015 "Japon Mühendis Enayi mi, En iyi mi?"
5. 30 Mart 2015 "Yemen'e Müdahalenin Anlamı"
6. 31 Mart 2015 "Arkadaşım Mücadele"
7. 05 Nisan 2015 "S-öğüt Ağacı!"
8. 01 Kasım 2015 "Aziz Sançar"
9. 07 Haziran 2016 "Bayramın En Güzel Günü Son Gündür!"

2.2 Varsayımlar

Metindilbilimsel çözümlemesi yapılan makaleler Mustafa Balbay'ın 2015 Ocak-Haziran arasında kaleme aldığı yazılardan rastgele seçilmiştir. Metindilbilim açısından çözümlemesi yapılan makalelerin bu çalışmada varılan sonuçlar için yeterli olduğu varsayılmıştır.

2.3 Araştırma Modeli

Makalelerde yer alan ifadelerden yola çıkarak metindilbilimin araştırma sahasına giren dört ögenin varlığına seçilen örnekler üzerinde değinilmiştir:

1. Örtük yapılar
2. Eksilteli yapılar
3. Artgönderimler
4. Sıralı düzene bağlı dönüşümler

3. METİNLERDE YER ALAN ÖRTÜK YAPILAR

Mustafa Balbay makalelerinde bilgiye alıcıya açık olarak aktardığı kadar örtük biçimlere de yer vermiştir. Okuyucuya açık olarak sunulmayan bu yapılar, metinden çıkarsama ve sezdirim yoluyla okuyucuya iletilmiştir.

3.1 Metinlerde Yer Alan Çıkarımlar ve Sezdirimler

Örnek 1:

Söğüt elbette biliyordu bunları. Ama yine de doğanın bilgeliğiyle dinledi (Balbay, 2015g).

"Doğa'nın bilgeliği" ifadesinden ağacın konuşmacıyı sabırla, itiraz etmeden dinlediğini çıkarım yoluyla anlarız. Bilge insanın karşısındaki kişinin düşüncelerine değer verdiği, bu nedenle de onu bölmeden dinlediği düşünülmektedir.

Örnek 2:

Ben soran gözlerle bakınca çevresindekiler doğrularken, Mücadelesi iri cüssesi ile beden dolusu gülümsüyordu (Balbay, 2015f).

"Soran gözlerle bakmak" sözünden dinleyicinin olanlarla bir anlam vermediğini anlarız. "Soran gözlerle bakmak" deyimsel bir kullanımdır. Karşıdakinin söylediklerine anlam verememekten kaynaklanan bu durum, kafa karıştıran sözler karşısında şaşkınlığın ifade edilmesini de içermektedir.

Örnek 3:

Türkiye'nin iç gündemi dışımızdaki sıcak gelişmeler ister istemez öteliyor (Balbay, 2015e).

"Sıcak gelişmeler" sözünden son gelişen olayların hala tazeliğini koruduğunu anlıyoruz. "Sıcak" kelimesi olayın etkisinin halen hissedilir olduğunun çıkarım yoluyla anlaşılmasını sağlamaktadır.

Örnek 4:

Bugünün nüfus durumuna bakıldığında gerçekten türkülere düşmeyecek bir sayı (Balbay, 2015e).

“Türkülerden düşmeyecek bir sayı” ifadesinde sayıca çok fazla kayıp verildiğini anlıyoruz. Türk kültüründe ölen kişilerin ardından ağıt yakılması geleneğine bir gönderme yapan bu cümle sayesinde okuyucunun çok sayıda kişinin öldüğü sonucunu çıkarım yapması beklenmektedir.

Örnek 5:

Kolektivizmi elden bırakmadılar, çalışma disiplini başlıca anayasaları oldu (Balbay, 2015d).

“Anayasaları oldu” ifadesinden bunun temel bir kural haline geldiğini anlayabiliriz. Anayasada belirtilen kanunların ciddiyetle uygulanması gerçeğinden yola çıkarak, okuyucunun bu insanların nasıl bir kararlılıkla çalışmakta olduklarını çıkarım yapması beklenmiştir.

Örnek 6:

Geçmişin önemli bir kilometre taşı ulusun belleğinde hep tazeliğini korur (Balbay, 2015b).

“Önemli bir kilometre taşı” bir dönüm noktası ya da iz bırakan bir olay anlamını vermektedir. Benzetimden yararlanarak, okuyucunun bu olayın geçmiş için ne denli önemli olduğunu çıkarım yapması gerekmektedir.

“Tazeliğini korudu” ifadesinde ulusun bu olayla ilgili düşüncelerinin hala canlı ve etkili olduğunu çıkarım yoluyla anlaması beklenmektedir.

Örnek 7:

Önerileri tek tek sıralamıştır. Üzerinde güneş batmayan imparatorluk diyen olmuş (Balbay, 2015c).

“Üzerinde güneş batmayan ülke” ifadesiyle ülkenin büyüklüğü tasvir edilmiştir. Bu ifade ile sözü geçen ülkenin topraklarının ne denli büyük olduğu sezdirilmek istenmiştir.

Örnek 8:

Toroslardan Çukurova’ya insandan hayvana, taş topraktan havaya suya her şeyin dilini bilir... (Balbay, 2015c).

Burada Balbay, Yaşar Kemal’in dili ne denli iyi kullandığını ifade etmiştir. Bir kişinin herkesin dilini bilmesi, o kişinin onların duygu ve düşüncelerine kulak vermesi, onlarla iletişim kurabilmesi, onları anlatabilmesi anlamına gelmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak, yazar Yaşar Kemal’in eserlerinde her yöreden insana seslenebildiğini, çok büyük kitlelere hitap etmekteki başarısını sezdirim yoluyla okuyucuya aktarmıştır.

Örnek 9:

Sırtını, rant kapısı kolay açılan metropol kalelerine değil, Toroslara dayadı (Balbay, 2015c).

Bu tümcede Yaşar Kemal’in yazma konusunda herhangi bir maddi çıkar gözetmeden, maddi olarak bir beklentiye girmeden yol aldığını ifade edilmek istenmiştir. “Sırtını Toroslara dayaması” ifadesinde de yine yazarın tüm esin kaynağını ve yazma gücünü Toroslarda yaşayan halktan aldığı sezdirilmiştir. “Sırtını birine dayamak” deyimini “bir işte başkasına güvenmek, ondan güç alarak ilerlemek” anlamına gelmektedir. Bu tümcede Yaşar Kemal’in gücünü sadece ve sadece yaşadığı yöre olan Çukurova ‘dan aldığı sezdirilmiştir. Onun daha kolay ve daha çok para kazanmak uğruna büyük şehir insanlarını konu edinmediği sezdirilmek istenmiştir.

Örnek 10:

Yaşar Kemal ölümsüzlük şerbetini yudumlarken kendisinden sonrakilerin iyi ararlarsa bulabilecekleri en bereketli tohumları da saça saça yürüdü sonsuzluğa (Balbay, 2015c).

Yaşar Kemal eserleri ölümsüzleşmiştir ve bu eserler kendisinden sonra gelen yazarları da aydınlatacak birçok bilgi içermektedir. “Ölümsüzlük şerbetini yudumlamak” bir kişinin asla unutulmayacağı, bu nedenle ölümsüz olacağı anlatılmak istenilmiştir. Bu kullanım bir metaforudur. Bu metafor yardımıyla okuyucu, Yaşar Kemal gibi bir yazarın okuyucusu üzerinde sonsuza kadar iz bırakacağını anlamaktadır. Bu anlatım sezdirim yoluyla verilmiştir.

Örnek 11:

Sabah gün doğumunda tanıştığımız Mücadele ile saatlerce sohbet edebildim (Balbay, 2015f).

Mücadele'nin dinlenmeye değer birçok hikâyesinin daha olduğu sezdirilmiştir. Onu saatlerce dinleyebileceğini ifade eden yazar bize sohbetinin ne denli keyifli geçtiğini sezdirmiştir.

Örnek 12:

İnsan baharı nerde karşılayacağını şaşırıyor.

Ara ara sert esse de çiçek kokusu taşıyan rüzgâr da mı?

Havada kelebek gibi uçuşan kuşların civıltısında mı?

Salkım söğütlerin ince ince sallanan dallarındaki yeşil çizgilerde mi (Balbay, 2015g)?

"Çiçek kokusu taşıyan rüzgâr", "havada uçuşan kelebekler", "söğüt dallarındaki yeşil çizgiler" bize baharı çağırıştırmaktadır. Bu ifadelerle yazar okuyucusuna baharın geldiğini sezdirmek istemiştir.

Örnek 13:

Ekim ayı boyunca içimde kalan yazı konularının başında Prof. Aziz Sançar'ın aldığı Nobel ödülü geliyordu (Balbay, 2015h).

"İçimde kalan" ifadesi deyimsel bir kullanım olup "çok istenilip ama bir türlü gerçekleştirilemeyen" anlamını taşımaktadır. Yazar, okuyucuya uzun zamandır yazmak isteyip yazamadığı bir konulardan birini kaleme almakta olduğunu sezdirmek istemiştir.

Örnek 14:

Hele bu kişiler eğitime ayrıca önem veriyorsa, iddiası yüksekse, dünyanın her yerinde en iyiye oynayabilecek düzeydeyse, önüne dağ koysanız aşar (Balbay, 2015h).

"Önüne dağ koysanız aşar" ifadesi yine bir deyimsel kullanımdır. Başarılı, azimli ve kararlı kişilerin önlerine çıkan engelleri aşabilecekleri sezdirilmek istenmiştir.

Örnek 15:

Aziz Sançar, Türkiye'nin çok tatsız konularla anıldığı, tepemizde kara bulutların dolaştığı bir dönemde çok güzel bir gökyüzü aydınlığı oldu (Balbay, 2015h).

"Tepemizde kara bulutların dolaştığı bir dönem" ifadesinde ülkenin içinde bulunduğu zor günler sezdirilmek istenmiştir. "Güzel bir gökyüzü aydınlığı oldu" ifadesinde "aydınlık" kelimesi bize umudu sezdirmektedir. Yazar, bu tümcelerinde geleceğe dair umut taşıdığını sezdirmektedir.

Örnek 16:

Bayram sabahlarında yanık türkü söylemek de iyi gelir. "Baba, bayramınız mübarek olsun" türküsünü kendinizle birlikte haykırırken sesiniz birkaç adım ötedeki duvara çarpıp size döner. İçinizdeki yangını çıkarmış gibi olursunuz...(Balbay, 2016).

"Sesin duvara çarpıp dönmesi" bulunulan yerin küçüklüğünü, yalnızlığı sezdirmektedir. "İçindeki yangını çıkarmak" deyimini ile yazar geri plana atılmış bazı duyguların uyandırıldığını ifade etmiştir. Bu acının yangına benzetilmesiyle hala can yakıcı olduğu sezdirilmek istenilmiştir. Bayramlarda yalnızlıkları ile yüzleşen mahkumların üzüntüsü sezdirin yoluyla anlatılmıştır.

Örnek 17:

"Bir dahaki bayramı ailenizle ve sevdiklerinizde geçirmeniz dileğiyle, bayramınızı kutlarız!" Kutlamadaki dilek, acı acı gülümsetir insanı... Mutlu günlerden kareler düşer önüne yağmur gibi. Onlarla ıslanmak titretir hafiften ama, iyi gelir (Balbay, 2016).

"Acı acı gülümsemek" deyimini ile kişinin bir olay karşısında üzüntüyle gülümsemesi anlatılmıştır. Mutlu günlerden bazı anların akla gelip bunların tıpkı bir yağmur gibi kişiyi etkilediği verilmiştir. Yağmura benzetilen bu hatıralarla duygulanan kişilerin bu durumdan etkilendiğini ama yine durumdan memnun oldukları sezdirilmiştir.

Örnek 18:

Bayramın son gününe girdiğimizi düşününce, birden içimde bir rüzgâr esti, yüreğimin derinliklerinden bir sızı koptu, dudaklarıma acı bir gülüş olarak yerleşti... (Balbay, 2016).

Bu tümcelerde yer elan "içimde bir rüzgâr esti", yüreğimin derinliklerinde bir sızı koptu, dudaklarıma acı bir gülüş olarak yerleşti" ifadeleri ile yazar içindeki üzüntüyü, o gün hissettiği sızı ve bununla birlikte yaşamış olduğu buruk sevinci sezdirme istemiştir. Deyimlerin uzun tümcelerle aktarılacak düşünce ve duyguyu daha kısa ve etkili biçimde vermekte olduğu görülmektedir.

Örnek 19:

"Kara çadır is mi tutar,
Beylik martin pas mı tutar,
Ağlayanın anan karın,
El âlemler yas mı tutar?" (Balbay, 2016).

Türküler kültürü yansıtan öğelerdendir. Yazar bu hüznü türkü ile okuyucuya hissetmekte olduğu yalnızlığını, kimsenin onun gerçek üzüntüsünü paylaşmadığını sezdirmiştir.

Örnek 20:

Efsane o ki; insan, büyük bir acı yaşadığında içinde 40 mum yanarmış. Zamanla acılar kabuk bağlar, mumlar da usul usul sönermiş. Acılarını biraz da görmez olurmuş. Mumlar gittikçe azalır, azalmış, ta ki son muma dek. İnsanın içindeki, acının yaktığı o son mum, hiçbir zaman sönmemiş... (Balbay, 2016).

Yazar, "acının kabuk bağlaması" deyimini ile zamanla acıların unutulmaya yüz tuttuğunu, ilk günkü yıkıcı etkisini yitirdiğini sezdirmiştir. Ancak, "son mumun hiç sönmemesi" ise yaşanan her acının bir iz bıraktığını, asla tamamıyla sönmeyişini sezdirmektedir.

4. METİNLERDE YER ALAN EKŞİLTİLİ YAPILAR

Metinlerde eksiltili yapılar özne, yüklem, tamlayan ve nesne eksikliği olarak görülmektedir.

4.1 Özne Eksikliği

Tümceden öznenin atılması ile elde edilen kullanımdır. Ancak, okuyucu metnin içindeki ipuçlarından da yararlanarak öznenin kim olduğunu anlayabilmektedir. Anlam kaybı ya da anlam karmaşasına yol açmadan özne eksiltilmektedir. Aşağıda verilen örnek 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 özne eksikliği içeren eksiltili yapıları göstermektedir,

Örnek 21: (Onlar) *Kolektivizmi elden bırakmadılar, çalışma disiplini başlıca anayasaları oldu* (Balbay, 2015d).

Örnek 22: (O) *Dün vurguladığımız gibi sorun, özünde bir erkek sorun* (Balbay, 2015a).

Örnek 23: (Siz) *Polise, amirden izin almadan doğrudan öldürme yetkisine varan bir güç yüklediğinizde onu nasıl kullanacağını Türkiye koşullarında kim kestirebilir* (Balbay, 2015a).

Örnek 24: (O) *Yaşamı boyunca halkından hiç kopamadı* (Balbay, 2015c).

Örnek 25: (O) *Yereldir* (Balbay, 2015c).

Örnek 26: (O) *Bunu yaparken özünü hiç yitirmemiş* (Balbay, 2015h).

Örnek 27: (O) *Türkiye ile yani kökleriyle bağlarını hiç koparmamış* (Balbay, 2015h).

Örnek 28: (O) *Nobel'den gelecek para ödülünü ABD'deki Türk Evi'ne bağışlayacağını söylemiş...* (Balbay, 2015h).

Örnek 21'de "onlar", örnek 22, 23, 24, 25, 26, 28'de ise "o" öznesi tümcelerde yer almamıştır. Ancak, okuyucunun bu özneleri bağlamdan yararlanarak bulması beklenmektedir.

4.2 Yüklem Eksikliği

Tümcede yüklem atılması ile elde edilen kullanımlardır. Aşağıda yer alan örnek 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36 ve 37 yüklem eksikliğini gördüğü yapılarıdır.

Örnek 29: *Dün vurguladığım gibi sorun, özünde bir erkek sorunu(dur)* (Balbay, 2015a).

Örnek 30: *Acıların son mumu hiçbir zaman sönmez. Bütün mesele o mumu, önünü görmek, geleceği görmek ve örmek için kullanmak!* (Balbay, 2016).

Örnek 31: *Bütün bunlar toplumda şiddet olgusunun daha da yerleşmesine neden olacak gelişmelerdir.* (Balbay, 2015)

Örnek 32: *Bugün bayramın son günü (dür)...* (Balbay, 2016).

Örnek 33: *Bütün mesele, yaşananlardan ders alabilmek (tır)...* (Balbay, 2016).

Örnek 34: *İleride köle sahibi olmak (tır)!* (Balbay, 2016).

Örnek 35: *Başlıca dileğimiz kimsenin ailesinden, sevdiklerinden uzakta kalmaması (dır)...* (Balbay, 2016).

Örnek 36: *İki yol var; birincisi iyi beyinlerin kendi istemiyle bu topraklarda kalmasını sağlamak (tır)* (Balbay, 2015h).

Örnek 37: *Bilimde başarılı olmak için önerdiği yol çok yalın: Çok çalışmak ve çok okumak. (tır)..* (Balbay, 2015h).

4.3 Tamlayan Eksikliği

Tümceden tamlayanın atılması ile elde edilen yapılarıdır. Örnek 38-42 tamlayanın eksik olduğu ifadelerdir.

Örnek 38: 100 yıl önce yaşanmış bir olay insanların yüreğinde (kendi) tazeliğini korumaktadır ve adeta dün olmuş gibidir (Balbay, 2015b).

Örnek 39: Yaşar Kemal gibi yönünü iktidar nimetlerine çevirmemiş, hep (ülkesinin) halkıyla kalemiyle nefes alıp vermiş bir aydının rahat bir ömür sürmesi zordu (Balbay, 2015c).

Örnek 40: Kış ortasında (ağacın) gövdesinden çıkan tüm dallarım kesilmişti, kolu kanadı kırık bir hayaldi (Balbay, 2015g).

Örnek 41: Asıl olan (senin) içindeki yaşama sevincidir (Balbay, 2015g).

Örnek 42: Yaşamın anlamını daha derinden (insanın) sorgulamasına neden oluyor (Balbay, 2015g).

Örnek 38- 42'ye kadar olan tümcelerde tamlayan eksikliği görülmektedir.

4.4 Nesne Eksikliği

Tümceden nesnenin atılması ile elde edilen yapılarıdır.

Örnek 43: Geçmişte (bunu) başarmıştın şimdi de yapabilirsin! (Balbay, 2015b).

Örnek 44: (İnsanı) Sorumluluğa itiyor (Balbay, 2015b).

Örnek 43 ve 44'de nesne eksikliği görülmektedir.

5. METİNLERDE YER ALAN ARTGÖNDERİMLER

Metinlerde adıl kullanımı ile artgönderim sözcüksel artgönderim, göndergenin yinelenmesi olarak artgönderim ve çağrışımsal artgönderim olarak göze çarpmaktadır.

5.1 Adıl Kullanımı ile Artgönderim,

Önce bir ad kullanılır, sonra da ilgili adın yerine bir adıl kullanılır. Yazarın makalelerinde adıl kullanımı ile yapılan artgönderimler şu şekildedir:

Örnek 45:

Özgecan'lara kıyanların nasıl bir ortamda yetiştiğini onları nelerin beslediğini gösteriyor (Balbay, 2015a).
"Özgecan'lara kıyanlar" ve "onları" kelimeleri arasında adıl kullanımlı artgönderim vardır.

Örnek 46:

Asıl erkeklerin kadınlara bakışındaki çarpıklığı düzeltmek gerekiyor. Hiç kimse nefreti dile getirmesin. Bunları konuşmasın. Eğer bunlar konuşuluyorsa başka Özgecan'ların başka meleklerin kanadı kırılacak demektir (Balbay, 2015a).

“Nefreti”, bunları” ve “bunlar” kelimeleri arasında da adil kullanımlı artgönderim bulunmaktadır.

Örnek 47:

İnsan doğayı kendisine ait bir kullanım alanı olarak görmemeli, kendini doğanın bir parçası saymalı. Bunu başardığı an iki güzel duygu iç içe olur (Balbay, 2015g).

“İnsanın kendisinin doğanın bir parçası saymalı” ve “bunu” kelimeleri arasında adil kullanımlı artgönderim vardır.

Örnek 48:

Acıların son mumu hiçbir zaman sönmez. Bütün mesele o mumu, önünü görmek, geleceği görmek ve örmek için kullanmak! (Balbay, 2016).

İnsanın içindeki üzüntüyü sembolize eden mum ikinci tümcede son kalan sızıyı anlatan son mum yerine “o” adılı kullanılmıştır. Buradaki artgönderim, adil kullanımı ile gerçekleştirilmiştir.

5.2 Sözcüksel Artgönderim

Anlatım bir sözcük ya da sözcük grubu ile verilir ve sonra bu sözcük başka bir sözcükle farklı bir biçimde yinelenir. Bu durum sözcüksel artgönderim olarak adlandırılır. Öyküdeki sözcüksel artgönderimler şu şekildedir:

Örnek 49:

Bereket Özgecan'ın babası şiddetli şiddetçilerden daha sağduyulu çıktı. Şu sözler acılı baba Mehmet Aslan'ın: “İdam çözüm değil, asıl erkeklerin kadınlara bakışındaki çarpıklığı düzeltmek gerekiyor” (Balbay, 2015a).

“Özgecan'ın babası”, “acılı baba” ve “Mehmet Aslan” arasında sözcüksel artgönderim vardır.

Örnek 50:

İzmit Körfez geçiş köprüsünün inşaatı devam ederken bağlantı hatlarından birinin kopması sonucu olaydan kendini sorumlu tutan Japon mühendis Ryoichi Kishi bunalıma girdi. Bileklerini ve boynunu kesen Kishi, daha sonra bıçağı karnına saplayarak harakiri yaptı ve yaşamına son verdi. 51 yaşındaki Japon mühendis intihar etmeden önce bıraktığı notta “İnsanlar büyük emek harcadı. Kopmanın sorumluluğu bana ait” dedi (Balbay, 2015d).

“Japon mühendisi”, “Ryoichi Kishi”, “bileklerini ve boynunu kesen Kishi” ile “51 yaşındaki Japon mühendisi” ifadeleri arasında sözcüksel artgönderim vardır.

Örnek 51:

Bugün Türkçe dağarcığında “Yaşar Kemal sözlüğü” diye bir bölüm var. O sözlük ki, Yaşar Kemal'in Toroslardan, göçerlerden, kuşlardan, kaya kovuklardan toplayıp getirdiği kalbinde beyinde damıtılarak sözcüklere çevirdiği bir hazinedir (Balbay, 2015c).

“Yaşar Kemal sözlüğü” ve “o sözlük” ifadeleri arasında da sözcüksel artgönderim bulunmaktadır.

Örnek 52:

Geçen pazar, günün erkence bir saatinde Avustralya'nın Sydney kentinden dostum, kardeşim Fevzi Özdemir aradı (Balbay, 2015b).

“Dostum”, “kardeşim” ve “Fevzi Özdemir” arasında sözcüksel artgönderim bulunmaktadır. Bu sözcüklerin hepsi de aynı kişi için kullanılmıştır.

5.3 Gönderenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim

Aynı göndereni belirten farklı dilsel birimlerin kullanılması da bir artgönderimdir. Bu kullanımlar gönderenin yinelenmesiyle yapılan artgönderim olarak tanımlanmaktadır.

Örnek 53:

Türkiye'de Yemen sadece devletin adı değil. Gidip de gelinmeyen, uğruna türküler yakılan, bir hasret ve acı ülkesidir (Balbay, 2015e).

"Yemen", "Gidip de gelinmeyen", "uğruna türküler yakılan", "bir hasret ve acı ülkesi" ifadeleri arasında göndergenin yinelenmesi ile bir artgönderim söz konusudur.

5.4 Çağrışımsal Artgönderim

Çağrışımsal ilişkilendirme, sözcüksel artgönderime bağlı olarak yapılır. Bu tür ilişkilendirmede bütün-parça, tüm-tek gibi ilişki durumu söz konusudur. Her türlü sanatsal anlatımda ve tanımlarda çağrışımsal artgönderime sıklıkla başvurulur. Yazının niteliğini artırmakla beraber yazarın dil kullanımındaki ustalığını yansıtır.

Örnek 54:

Ara ara sert esse de çiçek kokusu taşıyan rüzgârda mı?

Havada kelebek gibi uçuşan kuşların civıltısında mı?

Yalancı bahar demeden mart ortasında sonra patlayan erik ağaçlarının pembe beyaz çiçeklerinde mi?

Salkım söğütlerin ince ince sallanan dallarındaki yeşil çizgilerde mi? (Balbay, 2015g).

Bu cümleler arasında çağrışımsal artgönderim vardır. Cümlelerin hepsi ilkbaharın geldiğini işaret etmektedir.

6. "ARKADAŞIM MÜCADELE" ADLI MAKALENİN SIRALI DÜZENE BAĞLI DÖNÜŞÜMLERİ

Bir metin okunurken onun bir bütün olarak algılanması, tümceler arası bağlantıların göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Tümceler, birbirleriyle etkileşim halinde olan diğer tümcelerle katmış olduğu anlamlar ile başka anlamlara bürünmektedir. Metinlerin anlamlandırılması ise bu etkileşimi de dikkate alarak dönüşümlerin değerlendirilmesi ile mümkündür. Makalelerde de örtük yapılar, eksilteli yapılar ve artgönderimler metinlerin çözümlenme sürecine etki eden faktörlerdir. "Arkadaşım Mücadele" adlı makalede sıralı düzene bağlı dönüşüm şu şekildedir:

Temel Dönüşüm: (D) Temizlik işçisi Gürken Karakaya'nın mücadele öyküsü ve sıra dışı karakteri

D1 Onu Çiğli Belediyesi'nin temizlik işleri şantiyesinde tanıdım. Onlarca işçi arkadaşın arasında iri kıyım duruşu, son derece kararlı ama masum bakan gözleriyle dikkati çekiyordu.

d1-1 Adını öğrenme gereği duydum.

d1-2 Biz ona kendi aramızda Mücadele adını taktık.

d1-3 Kendini yıllardır tanıştığımız yol arkadaşlarımın arasındaymış gibi hissettim.

d1-4 Bu insanların yaşama tutunma mücadelesi ayrıca anlatılmaya değerdi.

D2 Biz Mücadele ile devam edelim.

d2-1 Mücadele'ye göre, bir yeri kimin yönetmesine karar verildiyse ona saygı duymak gerekir.

d2-2 Mücadele'ye göre, ülke sürekli kötüye gidiyor; ama...

d2-3 Mücadele'ye göre, insan yaşamında en önemli an gece başını yastığa koydu andır.

d2-3 1 O sırada vicdanı rahatsa gerisi önemli değildir.

D3 Mücadele bir gün işçilerin haklarını alması için yöneticilerin karşısına çıkmış, her şeyi söylemiş.

d3-1 Sonuç alamayacağını hissedince, ne yapmak gerekir diye düşünmüş; o an aklına geleni yapmış.

d3-2 Kendisini görüşmeyi yaptığı üçüncü kattan aşağı atmış, ciddi şekilde yaralanmış.

d3-3 Ben soran gözlerle bakınca çevresindekiler doğrularken, Mücadele iri cüssesi ile beden dolusu gülümsüyordu.

D4 Sabah gün doğumunda tanıştığımız Mücadele ile saatlerce sohbet edebilirdim.

D5 Önseçim çalışması nedeniyle İzmir'in içinde ve çevresinde günde 550 kilometre yol alıp, ortalama 500 insanla tanışırken müthiş bir hazinem oldu. İnsan hazinem.

d5-1 Bu halka güvenim bir kez daha arttı.

d5-2 Pek çok sohbetin sonrasında insanlardan ayrılırken bereketli bir toprak parçasıyla kucaklaşıp vedalaşılıyor gibiydim.

d5-3 Tek tek insan portreleri de anlatmaya değerdi.

d5-4 Artık benim Vartolu temizlik işçisi, "Mücadele" dolu bir arkadaşım var.

Yukarıda sıralı düzene bağlı dönüşümleri verilen makalede tümcelerin birbirinin anlamına katkısı ve birbirleriyle olan etkileşimi gösterilmiştir. Metnin bütüncül olarak değerlendirildiğinde tümcelerin tek başına değil, metin içinde buldukları yere göre anlam kazandıkları açıkça görülmektedir. Bu durum tümce üstü dil çalışmalarının temelini oluşturan metin dilbilimin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

7. SONUÇ

Kendine özgü bir tarzı olan Balbay, anlatım açısından zengin yazılar yazmıştır. Mustafa Balbay makalelerinde bilgiye alıcıya açık olarak aktardığı kadar örtük biçimlere de yer vermiştir. Okuyucuya açık olarak sunulmayan bu yapılar, metinden çıkarsama ve sezdirim yoluyla okuyucuya iletiyor. Metinler birçok sezdirim ve çıkarımları içermektedir (örnek 1-19). Dili oldukça etkili bir şekilde kullanan yazar, makalelerinde bilgiyi kimi zaman örtük bir biçimde aktarmıştır. Bunun için yazar çıkarsamalar ve sezdirimlerden yararlanmışır.

Balbay yazılarına eksilteli yapılarla zenginlik katmıştır. Metinlerde özne eksikliği (örnek 21-28), yüklem eksikliği (örnek 29-37), tamlayan eksikliği (örnek 38-42) ve nesne eksikliği (örnek 43-44) görülmektedir. Eksilteli yapıların kullanımı ile okuyucuda merak uyandıracak boşluklar bırakılmış, okuma süreci daha heyecanlı kılınmıştır. Doğru yerde kullanılan eksilteli anlatım, metnin nitelikli ve özgün olmasını sağlar. Yazar, düşüncesini kısa ve özgün bir şekilde aktarmıştır. Şiirsel anlatım ve eleştirel yazılarda eksilteli kullanım okuyucuda bir heyecan uyandırmaktadır.

Genel metin içerisinde bir şeyin söylenmeyip sonra yeni şeye gönderimde bulunulması olan artgönderimler yazar tarafından ustalıkla kullanılmışır. İncelenen makalelerde adıl kullanımı ile artgönderim (örnek 45-48), sözcüksel artgönderim (örnek 49-52), göndergenin yinelenmesi olarak artgönderim (örnek 53), çağrışımsal artgönderim (örnek 54) olarak dört farklı artgönderim kullanılmışır.

Genel olarak incelendiğinde, her makale gerçek hayattan alınmış bir hikâye, bir betimleme veya bir anı ile başlamaktadır. Yazar, bu gerçeklerden yola çıkarak günümüz olaylarına göndermeler yapmaktadır. Ayrıca, yazar makale isimlerini seçerken de özenli davranmıştır. Gerek yazı karakterinde gerekse içerdikleri anlamla okuyucuyu düşünmeye sevk etmiştir. Örneğin, "S-öğüt Ağacı" adlı makalede (-) işaretiyle "Söğüt" ve "Öğüt" kelimeleri tek bir kelimedede verilmiştir. "Enayi mi? En iyi mi?" adlı makalesinde başlıkta okuyucu içerik hakkında düşünmeye yönlendiriyor. Kelime seçimine dikkat eden yazar ses benzerliği olan kelimeler seçerek okuyucu üzerinde farklı bir etki yaratmış, yazılarını ilginç kılmıştır.

Bu çalışmada "Arkadaşım Mücadele" adlı makalenin sıralı düzene bağlı dönüşümleri verilerek tümcelerin birbirleriyle etkileşimi incelenmiştir. Bütüncül bir yaklaşımın metnin anlamını etkileyeceği gerçeğinden yola çıkarak, tümceler ayrı ayrı değerlendirilmemelidir. Dilde anlamın ortaya çıkması için tümce üstü bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Özellikle makale gibi mesaj içerikli, nispeten kısa olan yazı türlerinde tümceler arası etkileşim daha fazladır. Dolaylı anlatımın ağırlıklı olduğu makale türünde, tüm bilgiler açıkça sunulmadığı için, okuyucunun boşlukları doldurması, önceki bilgilerinin de yardımıyla yeni bilgiyi yorumlaması buna dayalı çıkarımlar yapması gerekmektedir. Okuyucuyu konu ile ilgili düşündürmeyi, okuyucunun konuya farklı bakış açısıyla bakmasını sağlamayı hedefleyen yazı türü olan makalelerin çözümlenmesi için bütüncül bir yaklaşım şarttır.

Kaynakça

- Aksan, D. N. (1999). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Engin Yayınevi.
- Ayaz, E. S. (2012). Aytül Akal'ın Dilek Ağacı Masalı Üzerine Metindilbilimsel Bir Çözümleme. *V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum Dizisi Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu*, 9-11.
- Balbay, M. (2015a). *Bunlarla da İlgilenebilirsiniz!* Cumhuriyet, 18 Şubat.
- Balbay, M. (2015b). *Çanakkale Ruhü*. Cumhuriyet, 18 Mart.
- Balbay, M. (2015c). *Yaşar Kemal*. Cumhuriyet, 2 Mart.
- Balbay, M. (2015d). *Japon Mühendis Enayi mi, En iyi mi?* Cumhuriyet, 25 Mart.
- Balbay, M. (2015e). *Yemen'e Müdahalenin Anlamı*. Cumhuriyet, 30 Mart.
- Balbay, M. (2015f). *Arkadaşım Mücadele*. Cumhuriyet, 31 Mart.
- Balbay, M. (2015g). *S-öğüt Ağacı!* Cumhuriyet, 05 Nisan.
- Balbay, M. (2015h). *Aziz Sançar*. Cumhuriyet, 01 Kasım.
- Balbay, M. (2016). *Bayramın En Güzel Günü Son Gündür!* Cumhuriyet, 07 Haziran.
- Balci, H. A. (2006) Metindilbilim Açısından Bir Çözümleme. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 191-204.
- Ersoy, A. (2011). Mahmut Kaplan'ın Görüntünün Ötesi Adlı Hikâyesi Üzerine Metindilbilim Açısından Bir Yaklaşım. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 9(2), 76-84.
- Gökçe, B. (2014). Reşat Nuri Güntekin'in "Aşk Mektupları" Adlı Öyküsüne Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Turkish Studies* 9(3), 725-743.
- Günay, D. (2007) *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Hengirmen, M. (1999). *Dil Bilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara, Engine Yayınevi.
- Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A. (2007). *Yazınsal ve Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kıran, Z. (2001). *Dilbilimine Giriş*. Seçkin Yayınevi: Ankara.
- Oralış, M. ve Ozil, Ş. (1992). Metindilbilimsel yaklaşımla yazınsal bir metni çözümleme denemesi. *Dilbilim Araştırmaları*, 3.
- Özkan, B. (2004). Metindilbilimi, Metindilbilimsel Bağdaşıklık Ve Haldun Taner'in "Onikiye Bir Var" Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 167-182.
- Sinan, A. T. ve Demir, S. (2009). Metin Dilbilimsel Yöntemler Işığında Tahsin Yücel'in "Ayna" Adlı Öyküsünün Okunması. *Turkish Studies*, 4(3), 1955-1974.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ötügen: İstanbul.
- Tosun, İ. (2014). Sait Faik'in "Sinağrit Baba" Adlı Öyküsüne Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Turkish Studies* 9(3),1451-1465.

Extended Summary

Balbay's articles have a peculiar style and they are very fruitful writings in terms of narration. In Mustafa Balbay's articles, he either included implicit forms or conveyed the meaning explicitly to the reader. These structures, which are not explicitly presented to the reader, are conveyed to the reader through textual implications and inferences. The texts contain many inferences and implications (examples 1-19). The author, who uses the language in a very effective way, sometimes transcribes information in an implicit way in his articles. To achieve this goal, the writer made use of inferences and implications.

Balbay has enriched his articles with elliptical structures. In the texts, lack of the subject (examples 20-27), lack of the predicate (example 28-36), lack of the determinant (example 37-41) and lack of object (examples 42-43) are seen. With the use of elliptical structures, gaps were left for the reader to wonder and to make the reading process more exciting. The elliptical narration used in the right place ensures that the text is qualified and original. The author conveys his thought in a short and original way. The use of poetic narration and elliptical narration arouses excitement in the reader.

The anaphors were used skillfully by the author. Four different types of anaphors being used in the analysis of the articles are as follows: Anaphors by pronouns (example 44-47), lexical anaphor (example 48-51), anaphor as a repetition of the reference (example 52), and associative anaphor (example 53).

In general, each article begins with a story, a description, or a memoir taken from a real-life scene. By making use of these facts, he tries to look at the recent events from a different point of view. In addition, the author was careful in choosing his articles' names. The reader was tempted to think about what they mean in the context. For example, in the article titled "S-Öğüt Ağacı", the words "Söğüt" and "Öğüt" were given in a single word with the sign (-). The reader leads the reader to think about the content. The writer, paying attention to the choice of words, created a different effect on the reader by choosing the words with similarity, and his writings were interesting. For example; "Enayi mi?" and "En İyi mi?" sound very close and this similarity in the sounds creates a different impact on the reader.

In this study, the conjunctive ordering based on the transformations in the article " My Friend Struggle" was given. The conjunctive ordering based on the transformations of the articles and the interactions are examined. Since a holistic approach will affect the meaning of the text, the sentences should not be analyzed separately. To reveal the deep meaning, the reader should read between the lines. Particularly, the interaction between the interpreters is greater in the relatively short text types with message content such as articles. Since all the information is not explicitly presented in the type of article in which the indirect expression is predominant, it is necessary for the reader to fill in the gaps and to make inferences based on the interpretation of new information with the help of his background information. A holistic approach is necessary for analyzing the articles that make the reader think about the subject and to make the reader look at the subject from a different point of view.